

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgavebetegnelse | Edition Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : Joh. Rud. Thiele, [180-?]

Fysiske størrelse | Physical extent:

Kort historisk Beskrivelse over det berømte
Slot og stærke Fæstning Kronborg samt
Staden Helsingør i Sjælland.

2. forbedrede Oplag /

55 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

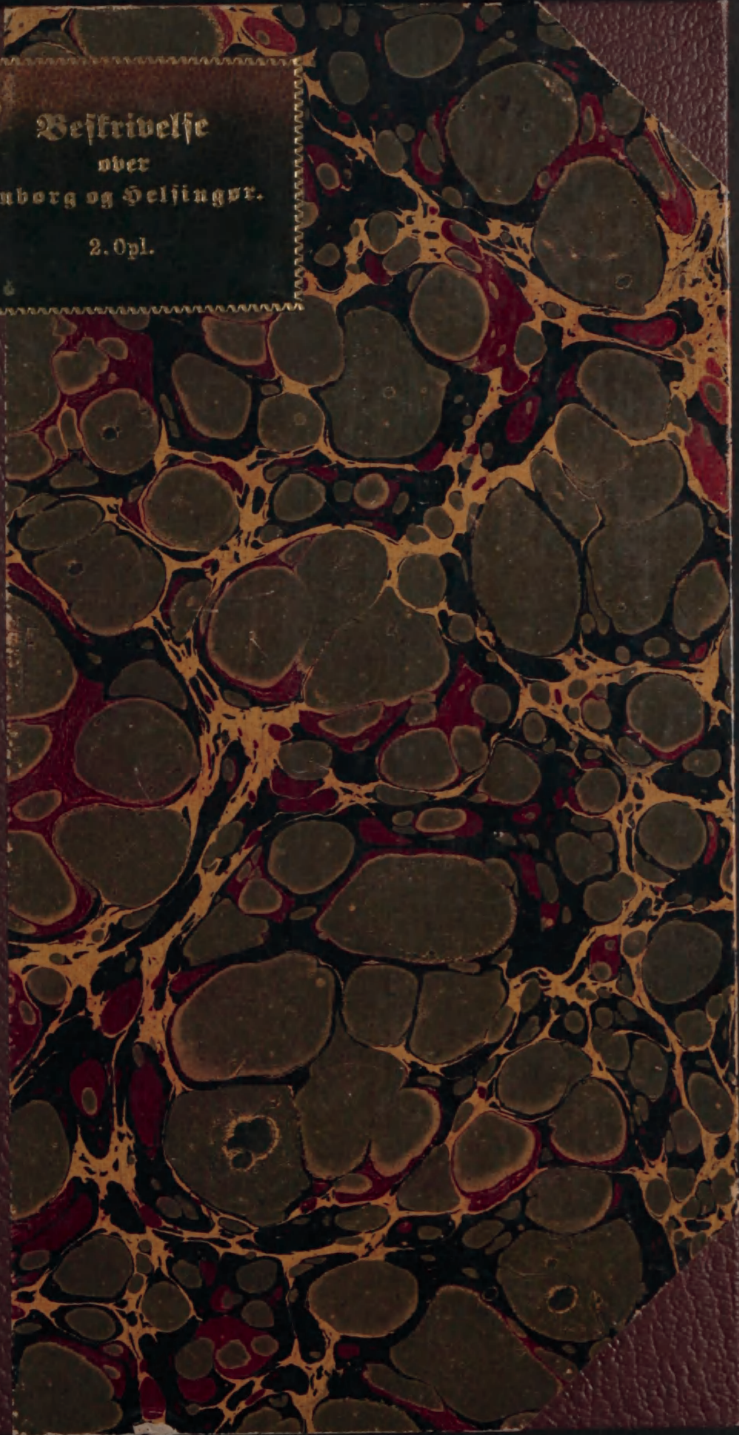
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

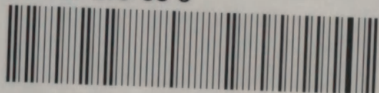
Beskrivelse
over
Kronborg og Selsinger.

2. Opl.

33,-22-8°

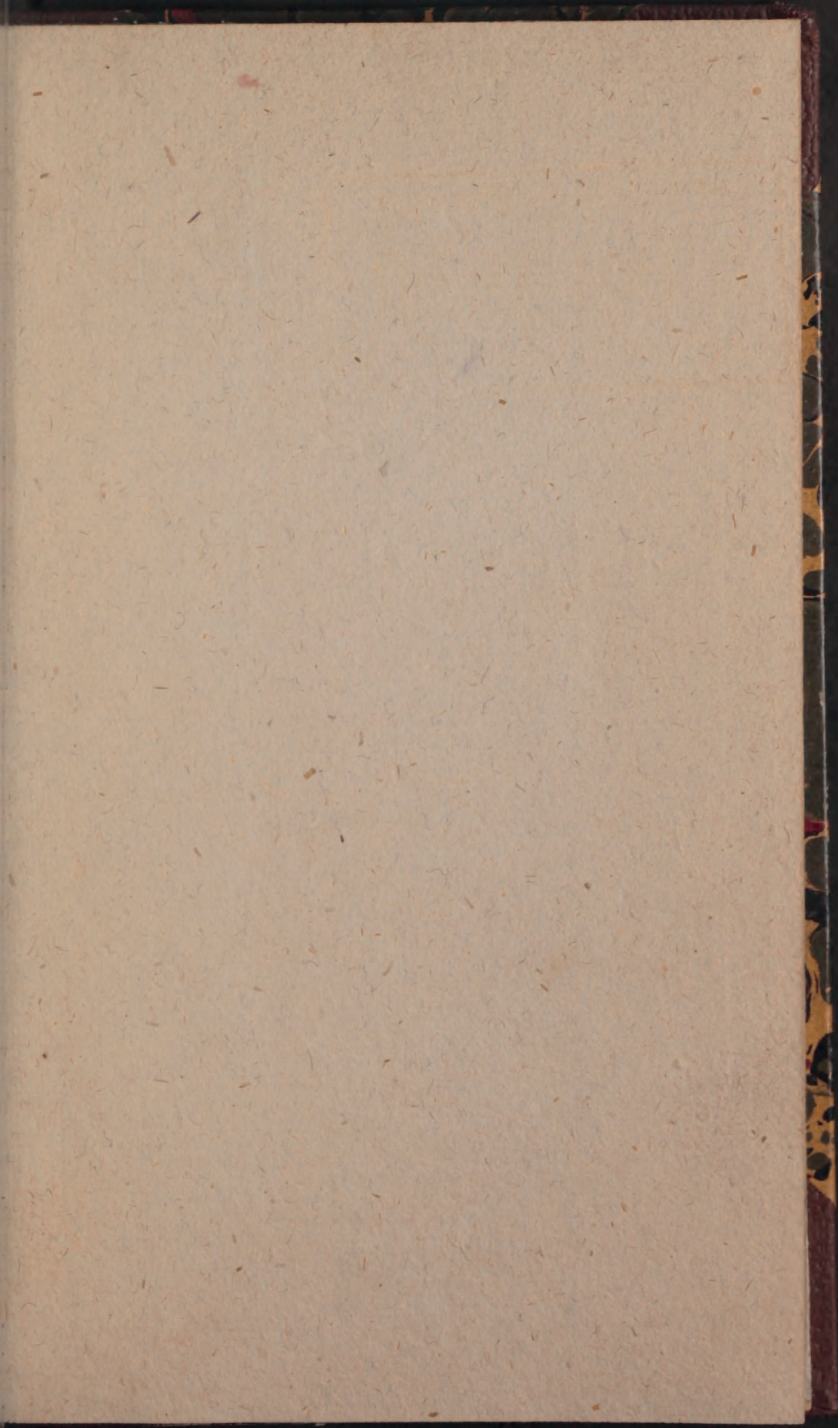
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 33 8°

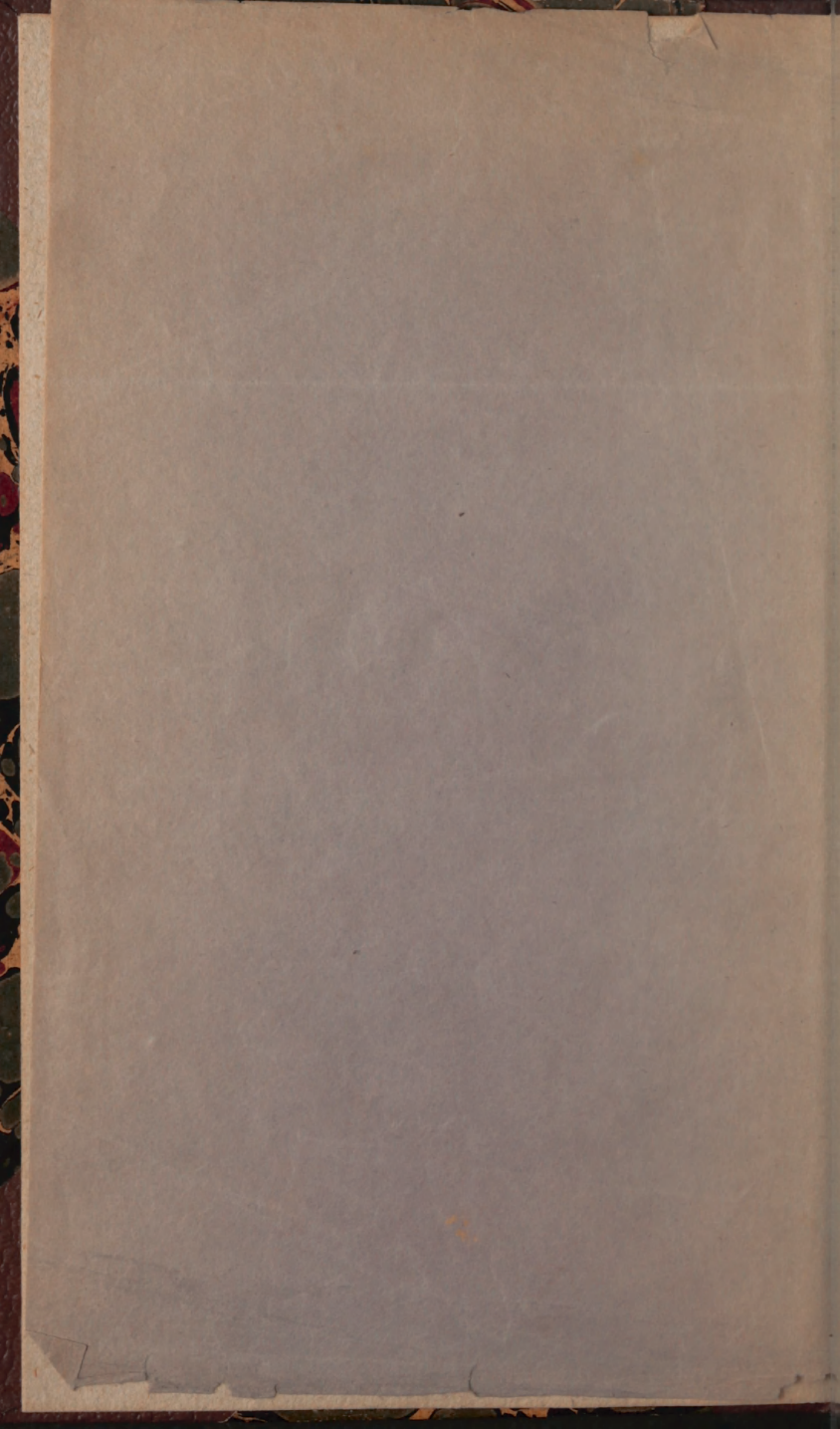
1 1 33 0 8 00342 2

+ REX

33, - 22.

Kort historisk
Beskrivelse

over

det berømte Slot og stærke Fæstning

Kronborg

samt Staden

Helsingør

i Sjælland.

Andet, forbedrede Oplag, forøget med Biskop Thom.
Rings Beskrivelse over samme Fæstning.

Kjøbenhavn.

Købt hos Forlaggeren Joh. Rud. Thiele i Høe
Helligaeststræde No. 150 og 51.

Kronborg Slot og Fæstning er, i det mindste efter Navnet, uoksom bekjendt baade uden- og indenlands, særdeles hos de Nationer, der drive nogen Handel og Søesart i Østersøen, da deres Skibe her maae stryge Sejl, og med nogle Kanonskud hilse det kongelige danske Flag, der sædvanligen vajer fra een af Bastionerne.

Slottet ligger paa en Odde ved Indløbet af Øresund, der almindelig i daglig Tale kun kaldes Sundet, og er i Henseende til Østersøen det samme, som Strædet ved den engelske Fæstning Gibraltar i Hensyn til Middelhavet, samt alle dervedliggende Østrelande. Dog er Øresundet ikke det eneste Ind- og Udløb; det store Bælte imellem Sjælland og Fyen, saavelsom det lille Bælte imel-

lem Fyen og Inland, passeres ogsaa af en god Deel saavel egne, som fremmede Skibe. Imidlertid søge sidstnævnte høist sjelden Diden, og det kun i Tilfælde, at de ved Vinden sættes af deres Kurs, eftersom det mindre Bølge gaaer i adskillige smalle Bugter, og kræver adskillige Vinde, og det store Bølge har nogle ustadige Sandbanker, som Fremmede ikke saa vel vide at vogte sig for. Derimod har Øresund en kort, aaben og tilstrækkelig dyb Sejlingsgrund, især paa den sjællandske Side, mere end paa den ligeoversfor liggende Skaanske Bal. Bredden af dette Sund, som, siden den Roeskildske Fred Aar 1658, gjør Grændsefjeldet imellem Nigjerne Danmark og Sverrig, holdes for at være tre Fjerding, nogle sige kun en halv Mill, og atter andre foregive, at da man engang ved Vinters Tid over Isen har taget Maal, har man fundet det noget mindre, nemlig 1331 Favne. *) Oiet finder her sin store Forlystelse i en Prospect, der kan kaldes een af de

*) Efter sidste Regning skal Øresund være næsten 100 Favne smalt, end Hællesport, som ved Konstantinopel skiller Asien fra Europa, hvilket Hr. Grelot vil have observeret at holde 1426 Favne. Mærkeligt er det ogsaa, hvad Caro beretter om Kong Harald Hvide-tands Flaade i Krigen mod Kong Rik i Sver-

de skønneste i Verden; thi, saasnart man passerer Øresund, aabner sig paa begge Sider et riigt og afværlende Syn af Landstrækninger, Skove, Stæder og Slotte; især den nærliggende Stad Helsingør og Slottet Kronborg, som af alle Fremmede betragtes med stor Forundring.

Kronborgs Bygning var een af den store og lykkelige Konge Frederik den Andes største Gjæringer, begyndt Aar 1577, og efter 8 Aars Forløb fuldendt 1585. Hensigten var identisk, derved at sikre sig Indkomsten af Øresunds sædvanlige Told, ligesom det ældgamle Slot Glynderborg, af hvis Bolde endnu sees Levninger, og som allerede Aar 1288 forekommer i Kronikerne, formentlig har haft samme Hensigt. En Sag, der stedse har vakt Danmark megen Misundelse, og draget de farligste og skadeligste Krige efter sig, hvorom især det syttende Aars hundredes Historie noksom bærer Vidne. Slottet bestaaer af fire Længder, sammenbyggede i en ordentlig Kvadrat af lutter huggne Stene, og zirede i Hjørnerne med fire Tårne, der have hængende Gallerier og andre Prydelser

A 3

Særlig, at Skibenes Mængde var saastor og laae saa tæt ved hinanden, at det fuldkommen lignede en Broe, hvorpaa man tilfods kunde gaar over til Skaaen.

ser efter gothisk Architectur, saa at Bygningen er meget prægtig, suffisant og majestætisk, samt tækket med Kobber. Dette Slot maa have kostet utroelige Summer; dog skal højsbemældte Bygherre have sagt: "Han ville ikke taale eneste Steen deri, som havde kostet hans Undersaatteres Penges." Aar 1629 leed Slottet stor Skade ved Ildbrand, men blev af Kong Christian den Fjerde strax sat i forrige Stand. Aar 1734 var det hist og her noget brøstfaldigt, hvilket Hr. Vernon beklager i sin Rejse igjennem Danmark, Side 171. Højsfalsig Kong Christian den Sjette lod det tage under en fuldkommen Reparation, saa at det nu findes i udvendig god Stand; men, da det sjelden heboes, ere ikke alle Gemaller og indvendige Ornamente vedligeholdne, undtagen i den store Ridderstue, hvis Værelser tjene til at vise den Tids Smag. Baade her og i de øvrige kongelige Gemaller sees paa Væggene og andensteds de skønne Malerier. Slotskirken, hvormed, omrent i Aaret 1760, foretoges en Hovedreparation, kan kaldes zierlig, med fristaaende Pillere og Billedhuggerarbejde i Marmor og Albast, saabelfom bibelske Historier i konstfulde Malerier, hvoriblandt især findes et stort Stykke af Rubens Arbejde, forestillende Moses, der slaaer paa Klippen. Paa een af Slottets Gaarde findes en Indskrift,

Skribt, som sidst nævnte Forfatter beskriver, han
 ej kunne læse, da Bogstaverne vare forslidte, og
 som jeg nu, da de sees endelige nok, vil anføre:

Inclutus hanc cellam Fridericus con, didit
 Arcem

Nomine qui simul et forte, Secundus
 erat,

Rex pius et justus, mitis, robustus in armis,

Qui tamen invitus prætulit arma togæ,

Cui Regina toro vixit sociata Regali

Mechelburgiaca nata Sophia domo.

Quæ pariter virtutis amans, studiosa mariti,

Pignora conjugii plena decore dedit.

Ergo ubi pacatos ageret Rex impiger annos,

Structura tanta mole peregit opus.

Munivitque arcem, velut adspicis, haud quod

in ista

Spem sibi tutelæ præsidiiqve locet.

Nec velut antiquo structo Babylonis ovando

Jactet, ut humana robora facta manu.

Iste dedit poenæ fastus, dum septimus annus

Cerneret amentem persimilemque feris.

Rex nihil ostentat Danus. Si credit et optat

Præsidio tutum solius esse Dei.

Scit bene, ni faveat Numen, quod robora
nulla,

Vel chalybe et duro facta adamante juvent.
Ergo det astrorum terræque, marisque Creator,
In quo spem solo Rex Fridericus habet,
Prosper ut ille diu et soboles serique nepotes
Has habitent, firma pace vigente, domos.

Digteren er den store Tyncho Bræbe, og
han har ligeledes betegnet Skiven paa Uhr-
værket i eet af Taarnene, med denne gode
Erindring.

Transvolat hora levis neque scit fugitiva
reverti,

Nostra simul properans vita caduca fugit.

Ober den mørke Port:

Sta domus antiquis in cælum adducta co-
lumnis,

Et belli memores dilue fronte notas.
Ac feros Tutela ingens solare Nepotes
Regis ad arbitrium nunc reparata tui.
Gratia sit, Friderice, Tibi, qui damna,
ruinas,
Qui regna e senio ruderibusque levas.

Ut

Ut postquam memoris cessarint tempora vitæ,
 Qvosque Tibi longas dent pia Fata dies,
 Postquam homines siluere et tot miracula
 famæ

Saxa tamen laudes nec peritura sonent.

Reparata est Arx Coronæburgi Anno 1664
 Rerum potiunte Friderico ejus Nominis
 Tertio, et primo Danorum Rege Hæredi-
 tario.

Über den ändersten Port:

Nach Christi Gebuhrt hat man geschrieben
 Tausend Sunffhundert und siebenzig sieben,
 Als Friderich der ander König war
 Zu Denmarck und im selben Jahr.
 Das Schloß erbauet und Cronenburg
 nandt,

Und damit solches blieb bebandt,
 Lies er es hauen auf diesem Stein,
 In Hofnung fest zu Gott allein
 Daß es unter seinen rechten Herrn,
 Dem Reich Denmarck zu Glück und Ehren,
 So lange soll unzerstöhret stehn,
 Als Sonn und Mond am Himmel gehn.

Ober den yderste Port:

Trin ind, om Du est værd, jeg lader op
 min Bue
 Og aabner Pladsen til det Kroned' Slot at
 stue,
 Tre Konger det har ført af Vand, af Ild
 og Skud
 Trods Havets Svælg, Trods Brand, Trods
 Siendens Kuglebrud!

Tu har Kong Christian den Femtes Magt
 og Møje,
 Ret Kronet Værket, Trods den Alindsyges
 Øje;
 Gud give Kongen og hans Slægt en evig
 Rod,
 Saalænge Øresund skal kysse Kronborgs
 Sod!

Th. R.

Midt paa Slotsgaarden staaer en stor
 Fontaine, indfattet med Sandsteen, hvis Po-
 stamenter fordum vare zirede med mange store
 støbte metal Billeder af Dyr og Menneſker,
 ligesom og Rørpiberne vare af Sels; men
 alle disse Kostbarheder bortog de Svenske i det
 syttende Aarhundrede. Slottet beboes nu sæd-
 vanligen af den kongelige Kommendant, der
 gjer-

gjærne er en Generalperson, saa og laf nogle til Garnisonen henhørende Berjente.

Det allervigtigste ved dette Slot et Fæstningen, som, især i sin nærværende Tilstand, og siden den baade Aar 1691 af Kong Christian den Femte, 1762 af Kong Frederik den Femte, og nyligen af vor nu regjerende allernaadigste Konge Christian den Syvende med flere Udenværker er forbedret og forøget, retteligen passerer for een af de allerstærkeste, formidableste og skjønneste i hele Europa. At den Aar 1658 faldt i de Svenskes Hænder, skeede uden al Fornødenhed, og af Puffendorfs egen Fortælling sees noksom tydelig, at Kommandanten Beenfeld, som blev dømt fra Livet, vel havde forjænt det, om ikke ved virkeligt Forræderie, som nogle tillagde ham, saa dog vistnok ved en stor Uforsigtighed. Og hvad den Omstændighed angaaer, som endnu er frisk i enhveres Minde, at Fæstningen den 30te Martii 1801 med sine Kanoner ikke kunde forbyde den talrige engelske Flaade, af omrent 60 Sejlere, Gjennemgangen i Sundet; da, ihvormeget man end har talt for og imod Mueligheden heraf, maa man her erindre, at naar det heder: Kronborg bestryyer eller beskyder Sundet, vil dette ikke sige: at den med sine Kugler kan naage over paa den anden Side; men, naar

Win.

Binden ikke er overordentlig gunstig, maae dog Skibene nærme sig ganske tæt til Fæstningen, og kunne altsaa naturligvis beskjedes fra samme. Den engelske Flaade maatte og temmelig lange vente paa dette gunstige Øjeblik, hvorpaa alt kom an. Den daværende Kommandant, som gjorde sig al muelig Flid, var Oberst von Stricker.

Den ældste og inderste Fæstning, som har fire Bastioner, er beklædt med stærke Mure, og samme indvendig hvalvede saaledes, at man med en Kæretz kan kjøre omkring deri, samt magelig herbergere en Garnison af 1000 Mand. Disse underjordiske Gange faae deres Lyshning ovenfra igjennem saadanne Lufthuller, hvis jern Tralværk, ligesom den tykke Hvalving selv, ikke agter nogen faldende Bombe. Uden for denne Muur og dens Grave møder, mod Land siden, den anden og atter den tredje Jords vold med sine Grave og minerede Revalliner og Fortværter. Mod Søesiden ere Bastionerne med grovt Skjts forsynede, endog med dobbelte Kartauer, af hvilke to, ved Nærh Sjæggø og Bjørn, siges at kunne naae Staaeheland. Paa denne Side mod Søen er Fæstningen for nylig mod alt Overskud bleven barrikaderet ved saadanne nedrammede Pæle og Steenkister, som synes at gjøre alt Anfald der, saavel som fra Land siden, aldeles forgjæves, al den Stund Fæstningen ikke mangler
Pros

Proviandt, Mandſkab og Kommandant. Guds
 Guds Gud forbyde, det nogen Tid ſkulle præ-
 ves! Adskillige ſtore Bryllups-Solemniteter
 ere holdne paa Kronborg Slot: den første,
 Aar 1589, da Kong Chriſtian den Fjer-
 de lod ſin Søſter, Prinſeſſe Anna, med
 ſtor Pomp og Herlighed vie til den fraværende
 Kong Jakob af Skotland, per Procurato-
 rem, ſom var hans Marschal Græve Reje,
 hvilken ſatte ſig paa Brudeſengen hos Prin-
 ſeſſen, ſiger N. Slange i Kong Chriſtian
 den Fjerdes Levnetshistorie, Tom. I. S. 29.—
 Vinteren derpaa, da Kong Jakob ſelv hav-
 de indfundet ſig i Norge, og der holdt Bryl-
 lup, kom dette kongelige Par tiſammen til
 Danmark, og blev i en heel Maaned, nemlig
 fra den 21de Januarii til 21de Februarii,
 indlogeret paa Kronborg Slot, ſamt der di-
 verteret med allehaande Forlyſtelſer, og om-
 ſider ophentet til Kjøbenhavn. Samme Aar
 1590, paa Paſkedag, holdtes her atter et
 ſaadant Vilager, med den unge Konges an-
 den Søſter Prinſeſſe Eliſabeth, og Hertug
 Henric Julius af Brunſvig-Lyneborg,
 da der ligesom tilforn, holdtes mange Ridder-
 ſpil og Herligheder, ved hvilke Kongen og
 Droningen af Skotland endnu var tilſtede. Her-
 af ſluttes, at Kronborg Slot, ſom da var nyt,
 holdtes bequommere til Solemniteter end Kjø-
 benhavns Slot.

Sen:

Sanden for Kronborg Slot, og ganske nær ved dens yderste Fæstningsværker, men fra Kjøbenhavn fem Mile mod Norden, ligger Staden Helsingør eller Helsingør, som, næstefter bemældte kongelige Residensstad, er den største, meest folkrige og af Bygning anseeligste Kjøbstad i Sjælland. Saxo Grammaticus kalder den Helsing, Helsingum og Helsingorum. Blandt flere Gissninger om Navnets Oprindelse synes den rimeligst, som udleder det fra et gammelt Folskærd, hvilket baade i Danmark og Sverrig har været bekjendt under det Navn Helsing, de Helsing, maaskee de samme, som Plinius kalder Hellevones. Her i Sjælland bære nogle Landsbyer ogsaa Navn af Helsing. Egeoversfor i Slaane ligger Helsingborg, for ikke at tale om den hele Provins Helsingland i Sverrig, imellem Angermanland og Gestråle. Til den sidste Stavelse er svarer et andet Navn, som Sløttet ogsaa sædvanlig kaldes med i gamle Dage, nemlig Drekrug, det er: Krogen paa en sandagtig Strandbredder; thi dette er Bemærkelsen af det islandske Ey og gamle danske Mur eller Ør, hvilket ogsaa forekommer i andre ved Stranden liggende Stæder saasom Korsør, Skjællør, Gedser, Dragør &c.

Om Byens egenlige Alder findes intet Tilforladeligt, dog alt det, som giver tilkjende,

at den vel tør være een af de ældste. Den har
 og adskilligegange lidt stor Vold og Overlast af
 Rigets Fiender, især Aar 1228 af den land-
 flygtige Marssk Eriks Tilhæng fra Norge,
 som stak den i Brand. I det 14de og 15de
 Aarhundrede maa dens Handel have opvalet
 Misundelse hos de vendiske Hanseslæder, der
 tillegnede sig et Monopol i Østersøen, hvorefter
 de, efter Arild Hvijsfeldts Beretning, Aar
 1311, 1372 ligesom og 1522 med deres
 udsendte Flaader have plyndret og opbrændt
 Helsingør. Ogsaa er den iregange haardelt
 gen hjemløst med Pest, nemlig i Aarene 1583,
 1618 og 1711. Paa den anden Side er
 samme Stad og af sine Regenter bleven yn-
 det og i Raade anset, især af Kong Erik
 af Pommern, som Aar 1416, blandt an-
 dre Privilegier, opmunrede Indvaanerne til
 Bygning, og lovede dem, der bygde Huse af
 Grundmuur, 10, og de andre 5 Aars Skattes
 frihed. Naar Hvijsfeldt i Christian den An-
 dens Levnet fremsætter flere Prøver paa den
 Nedrelandske Nation, ikke allene ved sin Dron-
 nings, men og ved den berhyttede Moder Sig-
 brits Tilskyndelse; da mældes noget om det
 Forsæt, at indrømme Hollænderne den Stad
 Helsingør til Beboelse, uden tvivl i det Haab,
 at Stadens belejlighed til Handel ville af dens
 ne virksomme, vindstribelige og allerede hand-
 lende

lende Nation bedre bruges og benyttes til Nisgets Opkomst og Hansestedernes Indskrænkning. Men Borgerne satte sig herimod, og faldt derover saa dybt i Kongens Unnaade, at, da Øresunds-Told gav deres Bye god Nær-ring, saasom alle fremmede Skibe i det mindste maatte ankre der paa Reden, straffede Kongen Helsingør med at forlægge Toldstedet derfra til Kjøbenhavn, hvilket dog valde de Søefarendes Klage, og desaaarsag, strax efter bemældte Herres Udreise, af Kong Friderik den Første, Aar 1524, igjen blev forandret og sat paa forrige Fod. *)

Paa nærværende Tid driver ingen af de siellandske Kjøbstæder, naar man undtager Kjøbenhavn, saastor en Handel som Helsingør, hvis Skibe besejle Østers og Vester søen, ja endog Middelhavet. Dog kunde dens Handel formodentlig blive langt større, hvis Byen var forsynet med en bedre Havn til Beskjærmelse, især mod Vindene fra Endost. Højsalig Kong Friderik den Femte var allerede alvorlig betænkt paa at have denne Fejl, og
naar

*) Handelen og Søefarten i Østersøen var dengang allerede anseelig, dog langt fra ikke saastor som nu, da Tallet paa de adskillige Nationers Skibe, der enten frem eller tilbage passere Øresund og ankre paa Helsingørs Øbøde, almindeligen er over 3000 om Aaret.

naar dette nogensinde kommer til en lykkelig
 Fuldbgyrdelse, vil sikkerligen denne Stad,
 saa belejlig som den ligger, sættes i Stand til
 at drive den saakaldte Entrepoust-Handel med
 øster, og vestersøeske Varer, især, hvis den
 tillige erklæredes for en Porto-Franco, som
 Livorno i Italien, da den engelske Minister,
 Mylord Polward, meende, den maatte bli-
 ve næsten saastor, som London, og fylde det
 meeste af Vejen imellem Kronborg og Kjøbens-
 havn, som om Sommeren er heel behagelig,
 og med mange Landsbyer, Lyststeder og Værtss-
 huse bebygget.

Dog her og andensteds sigter man med
 en Landsbeskrivelse ikke saameget til det Mues-
 lige, som til det Virkelige, og da beroer By-
 ens Belfærd for en stor Deel paa Borgernes
 idelige Næring og Søgning af nogle tusinde
 fremmede Skippere og deres Mandskab, der
 vel ikke alle her kjebe og fortære ligemeget, dog
 næsten alle noget, især i de ofte forekommens-
 de Tilfælde af en bestandig Norden- eller
 Søndenvind, der nødvendigviis opholder een
 Deel, imedens en anden Deel faaer fri Fart.
 Naar denne Vind vedvarer i nogle Dage, og
 stundum holder den ved i to til tre Uger, saa
 samles paa Helsingørs Rhede en Mængde af
 nogle hundrede Skibe, saa at deres Master
 ligne en Skov; og da disse forstørstedelen als-

tid behøve nogen Rejseprovision, især af Kjøb
 Wiin, Brændeviin, Ol, Mælk, Fisk, U
 ter og adskillige andre Fornødenheder, s
 sluttet letteligen, at dette baade directe
 indirecte fylder ind i Byens Næring, skjønt
 det samme tillige gjør mere Dyrtid, eller brin
 ger ovennævnte Varers Priis til at stige de
 højere. Formedelsl sliq Frequentis af Søve
 rende, have og de handlende Nationer, is
 Enaelske, Hollandske, Franske, Svenske
 Russiske, deres Konsuler eller Kommissar
 her boende, paa det deres Landsmænd, de
 ved den saakaldte Klarering paa Toldboden
 deels i andre tilfældige Omstændigheder, af de
 kunne raades og hjælpes tilrette. Noget
 Næring har Byen fremdeles og af Færgeløb
 som tillige er et Fiskerselskab, item af mar
 fra og til Tydskland, Danmark, Sverrig
 Norge dagligen rejsende Fremmede, som
 maae passere Sundet, og undertiden ophol
 sig her een eller flere Dage. Fabriker ere
 ikke, saaledes som i eendeel andre nærsomm
 Stæder, anlagte: maaskee de ogsaa min
 vilde lykkes i denne, end i de fleeste andre By
 eftersom de Varer, der udkræves til dag
 Fortæring, falde her dyrere, end andensteds
 af forberørte Aarsag. Noget Kjøbmand her
 her for ikke mange Aar siden oprettet et
 Sukkerraffinaderiet, og udenvivl af den
 ledning viller besejle de danske Kolonier

Bestindien. De Dødes og Fødtes aarlige Tal, som noget nær ligner hinanden, er omtrent 300. Lusten er, efter Byens Beliggenhed, noget vindig, men netop af den Aarsag sund og beqvem til at opnaae en høj Alder.

Samme Aar, som Kronborgs Bygning blev foretaget, nemlig 1577, lod Kong Frederik den Anden fra nogle under Bjerget liggende Grave anlægge en god Bandlekning til Stadens Brug, ligesom og Gaderne ere forsynede med gode springende Brønde. Mod Landsiderne er Hellsinger, ligesom vore fleste Byer, aaben, og lukkes alene ved Porte og Slagbomme; men mod Strandkanten lod Kong Christian den Fjerde, Aar 1630, opføre en Muur med sex smaae Porte, hvilket dog syntes uden nogen synderlig Nytte, og hvorforsø og Muren nu forstørstedelen er ufsensdelig og indbragget ved Borgernes Huse. Efter Grundridsning er Byens Figur nærmest en Triangel, som menes at udgjøre næsten en halv Mil i Omkreds. Den største, skjøndt ikke anseeligste Gade hedder St. Annæ, og har omtrent 102 Huse og Gaarde, dernæst Steengaden, Strandgaden, Bjerregaden, Stjernegaden, Sudderogden Brøndstrædet og en heel Hob mindre Stræder, i hvilke man tæller omtrent 63 Gaarde, og hvori Familiernes Tal er henved 1200, og

Sjelenes 5000. Men naar Garnisonen, de som boe paa Kronborg, og andre ledige Personer regnes med, kan man med temmelig Visshed antage, at Tallet vil stige til 7000. Gaderne og Qvartererne ere her mere snorrette, end i de fleeste andre gamle Byer, og blandt de første ere især Steengaden og Strandgaden, igjennem hvilke Slottet Kronborg kan sees, baade lange og brede, samt med anseelige grundmurede Huse tæt besatte. Til Aldrig efter ankomende Skibe have nogle Huse smaae Taarne og Pavillons paa Tagene, som man kalder Kiggensborge.

Sognekirkerne ere tvende, af hvilke den første, nemlig St. Olai, er temmelig stor og tagget med Kobber, samt ziret med et højt Taarn, skjøndt for nærværende Tid uden Spiir, hvilket Aar 1737 nedblæste ved en hæftig Storm, og, endskjøndt man til dets ny Oprejsning forlangesiden ved et Lotterie har samlet en anseelig Kapital, endnu ikke er istandsat, men Murene tildækkede med et Trætæg. Indvendig er denne Kirke een af de allerziirligste som her tillands findes, efter gammeldags Facon, saasom Malning og Forgyldning ikke er sparet; og især er den store Altartavle ved en Borgers Gævmildhed, Aar 1755, overalt forgyldt som en Rue. Billedhuggerarbejdet derpaa, som forestiller Christi Lidelse, holdes for

for 'meget konstigt, og er gjort Aar 1664.
 I Pavedommets Tid fandtes her ikke mindre,
 end 16 Altare. Choret indsluttes ved 76
 messing Pillere. Adskillige gode Mænd have
 i denne Kirke kostbare Epitaphier, og blandt
 dem den i Frederik den Tredies Historie saa
 navnkundige Hans Rostgaards med hans
 Hustru, hvis Snildhed lignede Mandens
 Troskab og Tapperhed i Krigen 1659. Over
 hende staaer følgende Vers:

Fordi min Husbond ej sin Troskab vilde franke
 Mod Kongen, blev jeg som en høistbedrøvet Enke,
 Og han en flygtig Mand, Gud gav mig ham igjen.
 Her hvile vore Been. Mig Døden først tog hen.

Den underlige Historie, som her allude-
 res til, kan læses i H. Rostgaards Levnet, be-
 skrevet ved Biskop Laur. Thura og af
 Profanzler Erik Pontoppidan uddraget i Ma-
 nor. Dan. T. 1. P. 132, hvor ogsaa
 findes en Opregnelse af mange adelige og geist-
 lige Mænds Navne, som læses i denne Kirke.

Johannes Resen fortæller i sin Lu-
 thero triumphante, at da den evangeliske
 Lærdom, Aar 1544, var indført her, efter at
 Borgerne otte Aar længere, end andensteds
 her i Landet, havde sat sig derimod, skal man
 om Natten have hørt den LXI Psalms første

Vers: Nu er os Gud misfandelig
 her at sjunges med en klingende, men barnagtig
 Stemme, hvilket uden tvivl er antaget for en
 Englerøst, skjøndt andre have formastet sig
 til at ansee samme som en piam fraudem.
 Den søste lutherske Præst, som efter megen
 Modstand, fandt Indgang hos Tilhørerne,
 var Hr. Peter Samling*).

Den anden Kirke, kaldet St Marie,
 var fordom Dominikanerne eller de sorte
 Bredre tilhørende, stiftet Aar 1242. Den
 er lidet mindre, dog i sig selv ikke lille, og
 næsten ligesom den forrige. Den er tilfide en
 Garnisonskirke, og holdes heri saavel dansk,
 som tydsk Gudsjeneste. At man her begynde
 at prædike Tydsk, skeede i Aaret 1576, i An-
 ledning af adskillige tydske og nedrelandske
 Familier, som toge deres Boepæl i Helsingør,
 og af Kong Frederik den Anden paa alle
 ops

*) Hvorledes en Jesuit, ved Navn Pater Lau-
 rentius, almindelig kaldet Kloster-Passe
 og barnfødt i Norge, Aar 1606 infandt sig i
 Helsingør, med Forsæt, at indføre Pavedoms-
 met paa ny, ligesom han og allerede havde skaffet
 sig Tilhængere blandt Almuen, og i nogle U-
 ger holdt hemmelige Messer, indtil han fik
 Consilium abeundi, og hans Bog, kaldet
 Herrens Vej, blev confisqueret, derom kan
 læses noget mere i Annal. Eccl. Dan. ved for-
 bemældte Aar.

optænkelige Maader bleve opmuntrede. Denne Kirke har paa Taarnet et smukt Spile, og indentil nogle mærkværdige Gravskripter, samt paa en gammel Steen i Sacristiet disse Ord: Hostia salutaris, quæ licet ubicunqve pro fidelibus immolatur, Fratri Petro Regneri et omnibus sibi junctis amore seu debito specialiter, tam vivis quam mortuis, prosit efficaciter ad veniam et salutem æternam, Amen. MCCCXXXIII. Formodentlig er det denne Kirke, om hvilken A. Hvitfeld siger: at den berygtede Dyrke, Kong Christian den Andens Frille, som Aar 1517 blev forgiven, fik sin Begravelse i Helsingørs Klosterkirke.

Før Reformationen vare her, foruden Dominikanernes, endnu tre andre Klostre, nemlig de Graabrødres, eller Franciscanernes, ikke langt fra den søndre Port eller Svinglen, hvilket Sted endnu kaldes Klosteret, og St. Annae Jomfruekloster, i St. Annegaden, henimod den røde Port. Det fjerde var Carmeliterklosteret, strax udenfor Bnen, hvor siden blev Kongens, og nu er den grævelige Mølliske Have. Det sidste Kloster var stiftet af Kong Erik af Pommern Aar 1430, og fik ved adskilligt Afslad Pengene nok, til at færne og udvide sine Bygninger med. Endnu tales i Jørgen Gjøes

Testamente, af Aar 1474, om D. Nicols
 i Klostet, men hvor det har ligget, vides
 ikke.

I forbemældte Dominikaner- eller
 Sortebrødreskloster, næst ved St. Ma-
 riakirke, er nu Stadens offentlige latinske
 Skole, samt Rectors, Conrectors og trende
 Hereres Boelig. Denne Skole er rigeligen
 beneficeret, og underholder sine Disciple, end-
 og efter deres Dimission til Universitetet,
 saaledes, at, da de i den øverste Klasse ikke
 maae nyde mere, end 30 Rdlr. aarslig, saa
 reserveres dem endnu som Studentere hver et
 hundrede Rigsdaler eller mere, til deres Stu-
 deringers Fortsættelse.

Ligeledes er her og et stort Hospital i
 tvende grundmurede Længder af dobbelt Etas-
 ge, hvor 54 Lemmer nyde ugentlig hver tre
 Mark Danske, med Lys og Varme, samt
 Gudstjeneste i en egen smuk lille Hospitals-
 Kirke, der har et Spir paa Taget. Sammes-
 steds er og en saakaldet Daareliste til af-
 sindige Menneffers Baretægt, Desuden fins
 des ved St. Olavkirke endnu et andet Hospi-
 tal, kaldet Fattighuset, hvor ogsaa 30 Al-
 misselemmer nyde noget mindre, i Forhold
 til deres Trang. Paa denne Bygnings Muur
 staar Aarstallet 1632.

Slav

Stadens Raadhhus, liggende i Steengaden, er en gammeldags, men til sit Brug velindrettet Bygning, fra Aar 1574. Der forsamles Borgemeister og Raad til Rettergangsagers, Regnskabers og andre offentlige Tings Afgjærelse.

Blandt slige offentlige Huse er intet ansæeligere, end den kongelige Toldbod, Øresunds Told vedkommende, foruden hvilket Staden ogsaa har sin egen mindre Toldbod og Toldbetjente. Øresunds ældre Toldbod, som var en skøn og stor gammeldags Bygning, blev Aar 1659 afbrændt ved de Svenske, da Slottet var belejret, og siden hjalp man sig med en slet Bygning, indtil Aar 1742, da den nuværende zierlige og regelmæssige Bygning paa kongelig Bekostning opførtes. Der har General Tolddirecteuren, hvis Embede er Adeligt, samt de fire Toldkammererere, Tolddirecteuren, Taxaturen, Translateuren, samt Controlleuren ved Translationen, Passfriveren, Kassereren, Stempelstrykkeren, og deslige didhenhørende kongelige Betjente, deres særskilte Comptoirer og en Forsamlingsal, ligesom og alle Sundet passerende fremmede Skippere indfinde sig her med deres Connoissementer, for at betale Told, efter den med deres Nation havende Tarif, og tør ingen af dem ved, at Klage over Ophold

B 5

eller

eller Mangel paa hastig Expedition, hvilken endog med største Ladning kan skee paa faa Timer *). Dette Toldkammer har man, med god Grund, forlængesiden anseet for ligesaa vigtigt, som mange Amiskuer, eller Indkomsterne af en heel Provins, kaldende det de danske Kongers Guldmine, og Jonas Eoldingensis synger derom i Coronario Daniæ, Side 122. saaledes:

Qvas fundit Tagus aureas arenas,
 Qvæ ramenta dat Hermus et lapillos
 Qvos Indus virides, vel albicantes
 Iacta, qvæqve suis latent cavernis
 Terræ viscera, fac periculosis
 His nunc Dania turget et superbit.

Blandt Direktørerne for samme Øresunds kongelige Toldkammer tælles en Mand, som man just ikke der skulde have formodet, nemlig een af det syttende Aarhundredes Almlærdeste, ved Navn Marcus Mejsomius,

*) At det fordmulig ikke har været saaledes, og at en usforsigtig Omgang gav Anledning til mange Klagemaal, især over Corsitz Ulfeld og en Overvisiteur navnlig Nicolaj Rok, som forarsagede Almuens Oprør og blev udraabt for en Landsforræder, derom kan videre efterlæses Niels Stange, i Kong Christian den Fjerdes Historie, 2den Deel, Side 1201 og 1400.

us, som i nogle Aar foretog dette Embede. Een af hans Antagonister var født i Helsingør, ogsaa en berømt lærd Mand ved Navn Wilhelm Lange, Professor i Mathematiken i Kjøbenhavn, og omfider Landsdommer i Jylland, bekjendt af adskillige Skrifter, saavelsom af sine Controverser. Men den største Mand, der har erkjendt denne Stad for sin Fødeby, er Johan Isak Pontanus, næst Saxo og Hvidtfeld, vort Fædrelands højst forfiente Historieeskriver, som her kom til Verden Aar 1571. Til Slutning vilde endnu her i korteste Udtoget anføres Indholdet af nogle gamle Kongebreve, Helsingørs By angaaende, saavidt de ældre Tiders Sæder og andre Omstændigheder derved kunne oplyses. Udtoget er gjort efter Cancellie-Archivets No. 161, Litt. A.

Aar 1416. Kong Erik af Pommers rens ovennævnte Privilegium paa ti Aars Skattefrihed for dem, som byggede Steenhus i Helsingør ic., giver Borgerne ogsaa frit Brændsel af allehaande Træ, undtagen Ege og Bøg, item tillader, at de maatte bygge Riisboder omkring deres Torskegarn. Brevets Begyndelse er denne: Paa det vor ny Kjøbstad paa Ørekrog desbedre og raslere bygges og koffersmaa, ic

Aar

Aar 1426. Samme Konges Brev om Borgernes Frihed paa Markederne, ligesom andre Kjøbstæder havde, samt Politie, Skik og Orden i Byen, og Forbud, at ingen Fremmed maatte falholde noget stykkeviis. Her kaldes Stedet Krogen, og siges: at Folk skulle flytte dertil og bygge en ny Kjøbstæd. Heraf maae man slutte, at det ældre Helsingør, som i det 13de Aarhundrede blev afbrændt ved en fiendslig Flaade, maa siden i lang Tid have ligget øde, og kun have nogle adspredte Fiskerhuse, hvorimod de nye ordentlige Qvarterer og Gader nu bleve anlagte.

Aar 1440. Kong Christopher af Bayerns Brev, som stadfæster Kong Eriks forrige Breve, og lægger dertil, at eftersom Borgerne ej selv havde Torv, maatte de i andre Kjøbstæder købe Korn og Fødevarer, item om deres Skibe og Færaer dreve løse i Sundet, skulle de ej agtes for Brag, ihvor de end fandtes. Forsaae nogen af Byens Borgere sig, maatte de ej bindes eller bastes, men kaldes for Kongens Foged og Borgemestrene, med mindre det var for halsløs Gjerning.

Aar 1443. Samme Konges Buelov og Privilegier, givne i Helsingør. Dette Dokument er vidtseftigt, og indeholder 118 Kapitel, af hvilke her, til en Prøve, skulle anføres de

de vigtigste, saasom Kap. 1 og 2, at det danske og tydske Kompagnie eller Gilde skulle have hver sine Oldermænd, efter Fogdens, Borgemeistrenes og Raadets Samtykke, og ej anderledes. De Gilder, som agtedes Byens skadelige, skulle affkaffes, og Allet føres til Raadhuset, for at gives de Fattige. Kap. 3. I Stadens Kjelder skulle Borgemeister og Raad falholde tydskt og fremmet Al. Borgemeisterne maatte sælge samme i deres Huse, men ikke udenfor. Kap. 4. Ingen, som vilde gjøre Bryllup, maatte have mere, end 20 Dist Mad, og ikke flere end fem Retter, med mindre han havde nogen Herre eller Kønste, eller Biskop til Gjæst. Kap. 9. En fremmed Kjøbmand maatte oplægge sit Gods og udfikbe det igjen. En Gjæst eller fremmed Kjøbmand, der ikke var Ligger, maatte have Huus og Gaard, men ingen som var Ligger, maatte tage saadanne til sig. De skulde ligge tilhærsbergs og paa Kost hos Borgerne. Kap. 13. Ingen Gjæst maatte kjøbe med Gjæst, under Godsets Fortabelse. Kap. 14. En Gjæst maatte give sit Gjæsteskud eengang om Aaret, naar han var Ligger (det er Factor for Hanses stæderne.) Kap. 18. Ingen fremmed Kræmmer maatte staae længere ude med sine Varer, end tre Dage, een Tid om Aaret, uden han havde synderlig Lov af Kongen. Kap. 30. Hvo som stæeg over Byens Planter, Muur eller

eller Fæstning, eller brød Planker ud, han
 skulde give Kongen 40 Mark og Byen liges-
 saameget. Kap. 31. Om Diger eller Planker
 fordærvedes eller faldt ud, for nogen Mands
 Forsømmelse, i Fredstid, skulde den, som Rum-
 met tilhørte bøde det inden tiue Dage. Skes-
 de det før Orlof, da bødes samme Dag, eller
 tages af hans Gods dertil. Kap. 35. Be-
 høvede Byen noget Stræde eller Vej igjen-
 nem en Mands Gaard eller Jord, til Kongens
 eller Stadens Nytte, da skulde han det tillaa-
 de, og tage Gjengjæld derfor. Kap. 58. Tab-
 de en Byhemands Søn i Dobbelt eller nogen
 Leeg, da skulde den, der vandt, ej beholde
 mere, end een Dre. Kap. 59. Naar en Mand
 eller Qvinde laae i Hoer, og blev derfor stæv-
 net, saa at de kom i Band, og ikke vilde tage
 Skrifte og Bød og bedre sig, men efter Nar
 og Dag kom i Modband, da skulde Kon-
 gens Sværd rette derover, Manden
 Halsen af, og Qvinden sættes levende
 i Jorden, og deres Hovedlod for-
 brydes. Den samme Ret er for Jomfrues
 Frænkere. Kap. 64. Hvo som fik Spitals-
 sot i Staden, skulde nødes at fare ud til St.
 Jørgenshuus inden forelagt Tid; gjorde
 han det ikke, da maatte man føre hom did,
 paa hans egen Kost og Tæring. Kap. 70.
 Hvo som kastede Baglast eller anden Ureen-
 lighed i Havnen indensfor Bommen, og Besten
 til

til Steenbroen, han maatte bøde Kongen tre Mark og Staden det samme. Kap. 73. Hvilken Mand som bestadigede Vindebroen ved at føre sit Skib derigjennem, han bøde den Skade, foruden tre Mark til Kongen og til Staden det samme. Kap. 80. Fogden af Slottet, Borgemestrene og Raadmænd maatte lække Byefoged, som gammel Skif havde været, saa at ingen Tvedrag blev imellem Slottet og Byen. Kap. 90. Fornam man nogen Fare eller Forraderie mod Kongen, enten ude eller inde, da skulde Byemænd alle strax søge til med deres Magt og Bærge, og redde Kongens Slot, under deres Halses Fortabelse. Det samme skal og Slotsfogden gjøre Staden igjen med sine Folk, om Staden det behøver, dog saa, at han bevarer Slottet, som ham ligger Magt paa ic.

Åar 1504. Kong Hanses Brev om Helsingørs Borgeres Befrielse for Byeskat i næstefølgende otte Åar, da de nyligen af Lybekske var bestadigede.

Åar 1529. Samme Konges Brev om de Friheder paa Kirkers og Klosters Gods, som var forleenet Kjøbenhavn og Malmøe.

Åar 1565. Kong Frederik den Andes Brev, som skjenker St. Olavkirke i Helt

Helsingør nogle Grunde og Jordparter, hvilke havde tilhørt Esserum Kloster, nemlig en Jord paa Steengaden, som gav aarlig 3 Mark, dito paa Mellemgaden gav 7 Skilling Groth, dito paa Sudder-gaden gav 4 Skilling Groth.

Aar 1574. Samme Konges Brev til Magistraten i Helsingør, hvor det hedder korteligen: "Vi ersare, at der i Byen skal føres et meget utugtigt Levnet af løsagtige Qvindfolk, som søge did mere, end andensheds, for det fremmede Folks Skyld, som kommer der i Sundet, Gud til Fortørnelse, og ærlige Folk til Forargelse. Saadant at afværge, bede og befale Vi, at I lade der i Byen opsoge disse løsagtige Qvindfolk, og dennem stryge til Ragen, og Byen forvises. Komme de igjen, efter at de ere stubbede til Ragen, da at lade skjære begge Øren af dem. End, hvis de ydermere lade sig finde i Byen, da lade I dem binde i en Sæk og for sænke. De, som holde saas danne skjør ske Folk i deres Huse, skulle forvises Byen."

Aar 1575. Samme Konges Brev, med Forbud at holde Sviin i Byen, men allene i Skoven og andensteds. Iligemaade ikke at holde løse Hunde, som kunde skade Wildret i de nærmestliggende Skove.

Aar

Aar 1616. Kong Christian den Fjerdes Brev, at de mange baade Udens og Indenlandſke kom til Helsingør, for at handle med Skipperne i Sundet, og Byen derved fornærmedes, ſaa maatte ingen handle der, uden Aalen og de fire Kjøbstæder Kjøbenhavn, Malmøe, Helsingborg og Landskrone. Dog ſkulde det være enhver tilladt at tilforhandle ſig heel Skibsladninger, men intet ſtykkeviis.

I Kong Christian den Fjerdes Tid findes adſkillige Klager at være indſendte, med Bejæring om Byſkattens Formildelse, da mange Huſe ſtode øde, og mange beboedes af ſaadanne ſongeliæ Berjente, der havde Fribrev og ingen Byſkat vilde give, hvilke Huſe af begge Slags angives at have været, Aar 1620, henimod 200.

Strax nedenfor Helsingør, paa det Sted, jeg tilforn ſaade, at Karmeliterklosteret har ſtaaet, er nu et Sommerhuus med en koſtbar Have, den aravelige Moltkiſke Familie tilhørende, ſom ved en Tilbygning af ſjøn Architectur i de ſenere Aar er anſeelig forbedret. Det ligger ſaa høit over Byen, at man derfra har en meget herlig Udsigt over Kattegats og Øresunds ſkibeige Bunde, ſaavelſom over Skaane og Halland, med dets navnkundige Forbjerg Kullen. Den forrige

rige Bygning havde Kong Frederik den Anden, omtrent Aar 1580, ladet bygge, dog noget mindre, men ligesom nu med et fladt italiensk Tag, besat paa Kanterne med Zirkler. Indvendig er en god Deel ordentlige og velindrettede Værelser, Skøndt Huset ikke bestemmes til nogen vedvarende Beboelse. Bagved hæver sig det stejle Bjerg saaledes, at man fra Husets Overdeel kan gaae lige ud i Lyshavens øverste og ældste Deel. Denne er ikke stor, men vel beplantet med Alleer, grønne Arkader eller Buegange, Vreporte ic. samt ziret med nogle Kongers Brystbilleder af Metal paa Fodstykker. Derfra nedstiges paa Bjergets Side ved adskillige Terrasser til Havens nederste Deel, som for ikke mange Aar siden er anlagt og har skønne Bandspring. Stedets forrige Navn var Lundes haven.

Ikke langt derfra ligger Slottets Lædesgaard; og en halv Miil fra Helsingør mod Vesten, i Tiljeb Sogn, er et kongeligt Værfabrik ved den saakaldte Hammermølle anlagt i Begyndelsen af forrige Aarhundrede, af daværende General-Krigscommisnaire von Platen*), som til den Ende forskrev herind fra

*) Dog har der allerede midt i det syttende Aarhundrede paa samme Sted været en Hammermølle, efter J. L. Wolffs Beretning, i hans Encyclop.

fra Tydskland endeel Arbejdere, der med deres Familier bleve boesatte her, som paa et beqvemt Sted, formedelst det forbiløbende Vand, hvorved alle Hammermøllerne drives. I Begyndelsen mødte dette Værk adskillige Vanskeligheder, paa Grund af Anlæggerens bekjendte Skjebne; thi den, der efter ham antog sig samme, var ikke istand, til at fortsætte det. Men da det efter nogle Aars Forløb kom i Overkrigscommisnaire Hansens Hænder, gik alting vel, og for nærværende Tid er Fabrikken i sukkeligste Stand. Bemældte Kolonie af tydske Familier har nu formeret og udbredt sig saaledes, at dens samlede Huse udgjøre en lille Bye af 5 til 600 Arbejdere, som gjøre Bøsser, Pistoler, Bajonetter ic til Almeens Brug, alt efter forefæret Maal og Model, samt til sin fastsatte Pris, som betales, naar Geværet har holdt sin

C 2 Pres

com. Dan., men uden tvivl af en ganske anden Indretning. I Henrik Berners metriske Beskrivelse over Kjøbenhavn og dets nye Fabrikker læses nogle Ord hidhenhørende, nemlig disse:

Salpetersyderie er ogsaa her indrettet.
Jernværk ved Helsingør man bringer paa
Tapetet.

Man finder herlig Vres, man smidder
strax derhos
Adskillig Vaabner, som fortjener Lov
og Ross.

Prøve. Denne Fabrik kan regnes blandt de allernyttigste og meest fornødne i Landet. De fremmede Familier ere nu i deres Børn naturaliserede, og Erfarenhed har ved dette, som ved flere Exempler viist, at man aldrig bør forsage eller mistvivle om et nyt Altings lykkelige Fremgang, fordi det i Begyndelsen finder Modsigelser, Modstand og mange Hindringer lagte i Vejen. Fabrikens sidstnævnte fortjente Ejer har og ved samme ladet sig opbygge en Boelig af saa god Anseelse, som nogen Herregaard, ej stor, men zjrtlig. Egn og Udsigt kan intetsteds være skjønnere.

De Adelsmand, der indtil Souverainitæten havde Drekt og, siden Kronborg Slot og Lehn, at raade over, opregnes i J. P. Resens Manuskript saaledes:

Albert Caspersen	Mar 1514.
Vincenz Lunge	— 1522.
Johan Rankow	— 1524.
Herlof Trolle	— 1550.
Niels Parsberg	— 1554.
Novel Hvitsfeld	— 1556.
Jørgen Schsted	— 1564.
Johan Taube	— 1576.
Gerhard Rankow	— 1584.
Steen Maltesen	— 1590.
Ditlev Holt	— 1595.
Mogens Ulfeld	— 1600.

Jochum Bülow	— 1604.
Christen Johansen . . .	— 1612.
Christopher Basse . . .	— 1619.
Jørgen Urne	— 1623.
Friderich Urne	— 1627.
Johan Ulrich Gyldenløve .	— 1641.
Arner van der Kule . . .	— 1645.
Christopher Bille . . .	— 1658.

Den vidtberømte Danmarks Hovedsæstning

K r o n b o r g s

forte Beskrivelse

af

Thomas Ringo,

Sognepræst i Slangerup.

Eilegnet Kong Christian den Femte.

(Førstegang trykt i Kjøbenhavn, Aar 1672.)

Gid, Himlen vilde mig med Naade nu iføre,
Og med en syrig Aand mit svage Sind op-
røre,

Bedrybbe lidt min Pen med søde Draas
befald

Alf Honningbægeret, som staar paa Him-
lens Pald.

Min Moder skulde da mig reenlig høre snakke
Sit pattedrukkne Maal, hvori saamange hække;

Jeg skulde Sukker paa min Sødetsunge
faae,

Saa godt, som nogen Part i Verden har
at aae.

Jeg skulde mit Papir fuld af Behag da skrive,
Og flere, med mig selv, nyt Liv og Lyst indgive,

At see sig nøje om ved egen Tuestød,
Sør de for Rhin og Rom sin lærde Gjerne
brød.

Alf fremmet Jarvand jeg derfor vil ikke vide,
Men i min egen Baad og Bæk saa sagte stride,

Og more mig kun ved den danske Luthars
stræng.

At lege lystig for min Herre og hans Dreng.
Velan, jeg vil mit Sejl begynde nu at hidse,

Hvo veed, om Himlen selv tør hjælpe det at tridse;

Jeg vil ved Øresund først kaste Lod i
Vand,

Og maale Dybet der, og see saa, hvad
jeg kan.

Her kaster jeg mit Sejl, her svigter mine Sløje,

Her slænger jeg min Prunk, det volder alt mit Øje;

Jeg seer Dig, Kronborg, jeg er saa
flæmt og fryst

for

For Ilden i din Barm, for Tord'nen af
dit Bryst.

Jeg seer, den stolte Søe din faste Sod at kysse,
Og sine Sejlebørn udi sit Skjød at dysse

Ret op ved dine Ruæ, saa de Dig hilse
maa

Og dine Lynildsblit heel nøje passe paa.
Tillad, o Danmarks Priis, Du Krone vær,
dig Sæste,

At jeg maa lidet ind af dine Porte gæste,
Imens mit Skriverblæk maa flyde til
din Roes,

Som skal med Tiderne tilevig Ere mo'ea
Er ingen Skjaldre dog, som Dig tilforn har
æret?

Du kunde mangen en heel rundeligen næret;
Dit Land jo bærer Brød, dit Hav frem
bærer Guld,

Din Krone skedse er af Gunst og Ere
fuld.

Hvi skulde ingen da sig for din Priis bemøje,
Sig villig tage paa for Dig et vaaget Øje?

Hold op, vær stille lidt med dine Trolde
straal

Imedens at min Pen fan humpe til sit
Maal!

Vel er min Pen for svag, din Priis at gjen-
nemløbe,

Jeg i min Afmagt mig maa ydmygen indføbe;
 Jeg er slet ikke vant, at gaae paa Herreslot,
 Man Silken spinder ej udaf en vadmels
 Tot.

Dog frem, forsøg din Magt, man tit for
 mange Ketter
 Ta'er Hjertet, som er godt; man aldrig Børn
 hudflætter,
 Der stave, som de kan, paa eet og andet
 Blad.

Indtil de læse smukt og færdig udenad.
 For langen, langen Tid, som ingen Mand
 kan mindes;
 Hvorom i Kampesteen ej nogen Rune findes,
 Dengang dit Byggested af Moders Liv
 udgik,

Og saa ved Herrens Ord sin Skik og Skab-
 ning fik,

Da tænker jeg ret paa, hvor Vandet sig har
 samlet,

Og med sin Fjerlig' Arm om Jordens Aasyn
 samlet,

Da Havets Læber først mon kysse hviden
 Sand,

Med saadan Bjerlighed, at aldrig rørtes
 Grund.

Da Solen først randt op, og over Jorden
 smilede,

Og

Og Maanen fuld og frag sin Broder efteriled',
 Da første Fiskebyrd omhvæged' Øresund',
 Og nysødt Suglesang blev hørt i grønne
 Lund;

Da Verden Jomfrue var, og ingen havde hølet
 Med hendes Herlighed, men Jorden var om-
 straalet

Med idel Ret og Roe; da Havet aldrig saae
 Den beged' Sjælebuft sin Ryk at pløje paa;
 Da Frostens aldrig Bro af Is paa Hav beredte,
 Ej sit graaskimled' Kiim henover Skoven
 spredte;

Da Regn i Skyerne ej dragen var omkring,
 Og Frugtbarhed var dog i samtlig' Ver-
 dens Ting:

Da var din Byggeplads ikkun de bare Sande,
 Omfarnet lystelig af Øst og Vesterstrande,
 Did rakte Du din Hals udi en dejlig Krog,
 Mens salte Bølgevojn om hele Ver-
 dens aag.

Omsider, da nu Solf paa Jordens runde Bolig
 Blev' daglig fleer' og fleer', alt meer' og meer'
 urolig',

Og disse Øer i Nord blev' og med Solf
 besat,

Der skulde Jorden her at dyrke tage fat:
 Da lønlig Vold og Svig kom af sin Helved
 Rede,

Sif Vinger og fløj om, ja fanged' an at sprede
 Sin Magt paa Land og Vand; og Vre
 lighed og Tro
 Blev' daglig meer' og meer forarmed' i sin
 Boe.

Da, da begyndte man, paa Borg og Slot at
 bygge

Og hver at gjøre sig og Sine fast' og trygge
 For valdig Voldsmands Gaand; da blev
 der Steen og Kalk

Af Jorden gravet op; da vorde Verdens
 Skælf.

Da rejstes Vold og Værn ved Havets mægtig'
 Strømme,

Thi Snid og Underfund nu havde lært at
 svømme,

Den siden end fik Sejl og Flayred' i en
 Baad.

Til sidst den foer saa vidt, som Verden den
 er vaad.

Man da begyndte og en Borg et Slot at lægge,
 Hvor Slynderup mon staae med leerop:
 Flinte Vægge,

Den faldtes Slynderborg, af Siff. og
 Slynderfang,

Som blev af Sifferbaad opvælt i grøn-
 nen Tang.

Dog, om dets Byggetid er intet vist opstrevet,
 Den

Den har Sukommelsen hos' mangen Mand
udlevet,

Attingen mindes kan den første Hovismand,
Som derfra trued' først de Væbnede paa
Strand.

Men, altfom Folkets Sind begyndte meer at
hvege,

Og Konster grandere paa deres Spil at lege,
Og lang Erfarenhed til Læremester blev,
Der Kundskab meer' og meer' i Folkets
Hjerner drev;

Man da Belejlighed til Magt og Styrke søgde,
Det Gamle døde sagt', det Ny sig daglig øgde:
Nu blev befundet godt, et Slot at bygge
der,

hvor det til Værn var bedst, og Sejs-
lingsmanden nær.

Saa blev den lystig' Kro g, som sig saa net
udstikker

Til Øst og Vestersøe, og begges Bølger drikker,
Din Grundvolds første Sod, et Slot blev
byggt med Glid,

Der kaldtes Ørefrog, og stod i langen
Tid.

Det lod Kong Frederik den Anden stet
nedrive,

Og ned i Havets Bund han varig' Pæl' lod
drive

Af haardeste Steeneeg og frekantet Steen,
Som bær Dig, Kroneborg, endnu
paa friske Been.

For Dig at lade højt i Lustens Juus opresse,
Og Du stivhalset mod din Siende Kunde Knejsse,
Et Guld og Sølv ej spart for bedste Byg-
ningsmænd,

Som Konsten havde gjort i Verden vidt
bekjendt.

Paa Dig man derfor seer, hvad Viid og Konst
udrette,

Hvor deres Hænder de til nogen Gjerning
sætte,

Hvor Cirkel, Maalesnor og rigtigt Lod,
depas

Kan føje Bygningssteen saa jevn og slet
som Glas.

Det kan med Stoltthed Du den hele Verden vise
I dit udhamred' Bryst af Gullands Steen og
Slise,

Som med slig Enighed og Orden i Dig
staaer,

At ingen truder ud saameget som et Haar-
Kunde om din tykke Muur og konstig' Byg-
nings Kanter,

Hvor Daanelse og Død Du for din Siende planter.

I hine grove Skud, Barthauers Fobber
Bug,

Der

Der øser Ild og Æm, som af et Selvede
Slug.

Med den paa Land og Vand Du heel alvor-
lig peger

Og viser klarlig, Du ej med din Uven leger:
Du skyder Døden ud i hundred' Bismers
pund,

Og giver Pulver til den evig' Søvn og
Blund.

Dit tændte Lantereeb ret aldrig slet udbrænder;
Thi naar een Ende døer, en anden man an-
tænder,

Du dermed gnistrer frit, og ad din Siende
seer,

Imedens Du saa Fjæk henover Arlen seer
Med vaersomt Øje til de tvende Verdens
Strømme,

At holde Havets Gud hans Sejletøj i Tømme;
Med Guldets Kongerne Dig Gave gjøre
maae,

Og ved de strøgne Sejl maae Vren Dig
tilstaae.

Saa fan Du Mod og Magt med Mod og Magt
ten ave,

At alting holdes fan i Rigtighed og Lave;
Saa Kongens Vre Dig tilbørlig ydes
fan,

Og ingen Første dog betages Vresgrand.

Vil

Vil man din indre Deel med agtsomt Øje ssee,
 I Sindet tændes strax en stor Forundrings-Lue,
 For al den Herlighed og store Kongepragt,
 Som Dig ssee rigelig og rundt er overlagt
 Saasnart din Resport Du værdes at oplade,
 Den frumme Svælving strax gjør os ssee lang
 en Gade

Indtil din Borgegaard, der er en Plads
 opluft

For alt, hvad herligt er, hvad Verden
 falder smukt.

Svor tit har Ilden der i Luften let omsvandet,
 Og ved Rakettens Puf heel lysteligen dandset
 Af konstig Syreværk, med slige Paf og
 Knald,

Som Himlen skulde strax paa Jorden
 gjøre Fald.

Svormangt et Ridderspil er der med Lyst
 anrettet;

Svormangen Adelsmand sin Hest har gjerne
 trættet

Paa Kende banen, for at naae tilbørlig
 Roes,

Bespynderligen, naar at Kongen var
 derhos?

Her sees, en kostbar Post i Gaardens Middel
 prikke

Det lislige første Vand af sønlig Aare drikke,
 Som

Som siden suges op ved Konstigt Spræt
og Spring

Af Kobberbilleder, som staae der rundt
omkring.

Man skulde sværge paa, Naturen havde givet

En Aand i dennem ind, dem dog omsider stivet,

Af de med Ledemod og Sener skulde staae,

Og hver Dag Kongens Skaal med

Alle drikke paa.

Vil man nu Kjeldrene, de underjordist' Kamre

Besee grandgivelig, og Du da vilde flamre

Med alt det Dræbeværk, som der udi

Dig er,

Og Dødens siikre Bud ved mindste Ordre

bær;

Man skulde tænke sig, da indeløst at være

I tykkest' Tordenskye; ja, Srygt man skulde

bære,

Af alle Gejster stod' og holdt en Vas og

Brum

Af Gelvedspiber, til at man blev døv og

dum.

Thi, hvad som Krigens Gud har orket at op-

tænke,

Til Dødens Skaal i den lønlig' Ild at

stjenke,

Deraf er Forraad nok til store Skyts og

smaae

I mange Centners Tal i hver din Under-
 vræe.
 Med højen Muur og Taarn Du rank-mod
 Himlen figer,
 Hvorpaa med største Lyst og Glæde man op-
 stiger,
 At mætte Øjet med saa frit, saa saurt
 et Syn,
 Som nogen Tid og Sted kom under Øja-
 enbryn.
 Seer seer det grumme Hav sig om din Grands-
 vold frumme,
 Og paa hule din Vorn med Bølgers Slag at-
 tromme;
 Nu atter seer man det at falde til et Blik,
 Og ydmygt give paa din Fod et venligt
 Slip.
 Ser seer man som en Skov af Verdens rige
 Flaader,
 Som Landet aarligen utrolig Indtægt baader,
 Og hvor Du søger ej dit Guld og din
 Profit;
 For Kongens Pres Told her ingen maae
 gaae quit.
 Lad kun det buged' Sejl paa prægtig' Skiba-
 bramme,
 Om det ej bukker sig, det frygte da en Skram-
 me,
 Som

Som baade for og bag den proppede
Slangemund

Vil bide, til dets Pragt (maafkee) gaaer
reent til Grund.

Vil man til Landet see, da leger strax vort Øie
Paa grønne Bjergebryst og skovbegroede Søje,
Der groer den Eg og Bøg, som er med
Verden født,

Ja, den, som ogsaa skal med Verden bli-
ve død.

Og naar at Øjet sig igjen med Bjerget dæl-
der
Og sig med Ugtsomhed langened ad Bugten
hælder,

Der har Natur og Kunst en dejlig Gave
sat,

Beredt et Paradiis ved stinden Tornefrat.
Sorneden ligger smukt med vel afdeelte Gader
Det lystig' Højsingør, der elsker Dig som
Fader

Og rette Forsvar sit; der seer man Sol-
ket gaae

Og hver sin Syssel og sin Gjerning passe
paa.

Vel tusind andre Ting kan Du for Øjne sætte
Hvoraf at Sindet sig snart aldrig skulde trætte;
Dog kommer det Dig selv dog ingenlun-
de nær,

Naar man din Herlighed beskuer rer især.

D

Hvor

Svømmangen Kongesahl og prægtig Sørstes
 stue

Er i dit Omfang og din Konstig' Bygnings-
 bue?

I hver kan Du med Bram og Ere vise
 frem,

At Du vel værdig er, at være Kongens
 Hjem.

Paa Gulvene man seer adskillig' farved' Stene
 Indsprængt' i Hvidt og Sort, med nette
 Stenk og Grene,

Som i den glatte Steen med sig en Art
 er groet,

Retsom det arme Daar udaf en dejlig
 Flod.

Paa Losterne man maae med stor Forundring
 skue

Adskilligt Billedværk, som det stod alt i Lue,
 Og ikke torde dog antænde nogen Brand,
 Af Frygt for Vædsten i den underlagte
 Strand;

Thi Guldets er saa riigt som overalt her pry-
 der,

Og som med Vold og Magt i Synet sig ind-
 bryder,

Saa Øjets Straaler strax tilbage vige maae,
 Og intet Øjeblik kan Guldets Glænde ud-
 staae,

Dit

Dit Omhæng rundtomkring med Guld og
Silke praler,

Om danske Kongers Mod og Gjæringer det
taler

I sig' Historier, som kan udvise grant,
Hvad Sejer danske Mænd i gamle Dage
vandt.

Da Verdens Hoved, Rom, var næsten ganske
fnælet

Ved deres væbned' Haand, hvor vidt de havde
pælet

Vort Danmarks Grændser ud, hvad Tog
de havde gjort

I Frankrig', Spanien og mange andre
Ort';

Hvordan paa Tydsklands Grund de skjæffe
Limbrers Helte

Saamangen Riddermand bleg af sin Sadel
vælted',

Hvor stridig Svenskes Magt de ofte dæm-
ped' ned

Med deres Sejerssværd, det hele Verden
veed.

Hvad mere kosteligt og kongeligt, Du ejer

I dine rige Rum, det alt langt mere vejer,

End vel min grove Sands kan fatte i en
Gast,

Men al din Herlighed heruden kaldes fa st.

Thi her har Dybet Dig sit Svælg i Jorden
 undet
 Til Grav og Sengepuds, i Høiden er Du
 bunden
 Ved jernbestyrket Steen, i Bredden har
 Du Maal,
 At Du kan staae imod Kathauers Kugle-
 baal.
 Kort sagt: alt, hvad man vil af Styrke, Magt
 og Pre
 Opregne, deri Du vistnok kan Kronen bære;
 Saa fremt Du Hjerter har, der Dig ej svi-
 ge vil,
 Trods da hver Siendes Trods, Du staaer
 Spa'er to dertil!
 Men, som ej nogen Magt kan Magt i Gjere-
 ning føre,
 Saa fremt ej Herrens Arm sin Magt derhos
 vil røre;
 Saa maa Guds sande Frygt til bedste
 Værn og Vold
 Og være bygt derhos, det er det bedste
 Gold.
 Man derfor ogsaa seer, som i dit indre Hjerter,
 Guds Brestempel staae, blandt Tordenflam-
 gers Stjerte,
 Hviis alabaster Børn vel høilig roses
 maae,

Dog ej som Herrens Børn, der her sin
 Fremvært faae.

Her paa dit Altarbord, dengang den første
 Ære

Blev Herren gjort i Dig, (den Priis skal evig
 være.)

Lod salig Frederik den Anden efter
 staae

Saa stor en Almisse for fattig' Folk at
 faae.

Da han Dig færdig faae, da torde han vel sige:

At alle Stene strax fra Grunden skulde vige

Og aldrig bygges meer, om de var
 sprungne af

Hans Undersaatters Pung og fra den Ar-
 mes Stav.

Vel, salig Herre, vel! her skal dit Haders
 minde

En evig Skueplads og verdslig Boelig finde.

Du lod en Sønnesøn udaf dit eget Navn

Den Tredie, som nu med Dig er i
 Guds Favn.

Han lod paa Kroneborg forfærdige de
 Sprækker,

Som derudi blev' gjort' ved Siendens Mure-
 brækker

I sidste Sejdetid, da det blev givet
 hen

I Siendens Vold og Magt af sin betroede
 Ven,
 Saa har ej Solen seet saa stejl og stolt en
 Klippe
 Med Kronet Slot oppaa, der jo vel kunde
 glippe.
 Og gjøre uvant' Skridt, naar Hovdinge
 Hjerte faldt,
 Og ikke vilde staae, naar det om Nip-
 pet gjaldt.
 Men, o højsalig Sjel, din Gud var hos Dig
 inde,
 Endskjøndt at Sigvard her frivillig lod
 sig binde;
 Dit Sværd tog det igjen, som ved et
 Snid hengik,
 Og Du en stærkere, ja større Krone fik.
 Saa vilde Du dit Navn til evig Ere sætte,
 At fylde Slottets Rixt, som man ej skal for-
 gjætte,
 At Herren bød' selv det, i din Tid
 blev brudt,
 Og Salighedens Piil blev ved din Haand
 udsendt.
 Saa staae da, Kroneborg, indtil den sidste
 Draabe
 Er tørt af Øresund, bliv, som vi ville
 haabe,

Din

Din Konges Ære, bliv en Styrke
for vort Land,
En Torn i Øjet paa din listig
Uvindsammand!

Hos Forlæggeren, Joh. Rud. Thiele, faaes
følgende Bøger for vedtagne Priser.

- En Saders Rejse med sine to Sønner igjennem hele Tydskland. En nyttig Læsebog. oversat ved E. R. Thiele. 3 Dele, m. K.; indb. 1 Rd. 36 Sk
- Karamzins Fortællinger, indeholdende blandt andre den skæbnefulde Pise; Natalia, Bøjsdatteren; indb. 2 Mk. 8 Sk.
- Vinterafteners Tidsfordriv, eller 27 meget morsomme Historier; indb. 1 Rd. 24 Sk.
- Lindor og Elise, en original Fortælling af Em. Balling; indb. 64 Sk.
- Bonaparte, som Ungling, Mand, Menneskeven og Helt; 2 Dele; indb. 48 Sk.
- Hemmeligheder af Egtestanden, eller Konsten at føre et lykkeligt Ægteskab. indb. 18 Sk.
- Erif og Abel, Konger i Danmark, et fædrelandsk Særgespil i 5 Akter, oversat ved E. R. Thiele; indb. 28 Sk.
- Naturlære for Fruentimmere, af E. R. Thiele, med Fortale af Justitsraad og Professor Thomas Bugge; indb. 40 Sk.

Johan

Johan Ferdinand Hammerle eller Schinderferd,
en sjelden Forbryder i vor Tidsalder. Af K. H.
Spieß; oversat ved J. Werfel. indh. 20 f.

Franz Donner, eller en ond, lastesuld Faders gode,
dydige Søn. 16 f.

Sorpagteren Grohof, eller Belgjærenhed indbringer
rige Renter. 16 f.

Røverhulen i Schwarzwald, eller Edelsinodighed
midst iblandt en Røverbande. 16 f.

Bueskytten, en Historie fra Ridderalderen, et Mønstre
paa sjelden barnlig Kjerlighed. 12 Sk.

Mathilde von Erdingen, eller den i sin Barndom
af Munk bortrøvede, og som Munk opdragte. 12 f.

Kirkens Band, eller Munkenes Ondskab og Magt;
en Ridderhistorie af K. H. Spieß. 16 f.

De vare Brødre, en sjelden Historie. 16 Sk.

De vare Søstre, eller det stille Band har den
dybe Grund. 16 f.

Friedrich Weinhard, eller den forbedrede Lastesulde. 16 Sk.

Allemgjest Herre, samt Kunst og eller naturlig
Magie, indeholdende en stor Samling magiske,
Korte, Regne, samt nyttige oekonomiske Kunststykker.
indh. 20 f.

Punkteerkunst, den store og fuldstændige, ved
Hjælp af hvilken man vil faae ethvert Spørgsmaal,
i Henseende til hvad der skal møde een i
Fremtiden, besvaret. indh. 12 f.

Punkteerkunst, den mindre, med paa en anden
Maade oplyser os om, hvad Fremtiden vil medføre.
indh. 6 f.

